

КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ В ЕКОНОМІЦІ. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА

УДК 316.4:330.3, JEL C10,19

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.58.0.5806>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДИНАМІКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Василь Приймак, Світлана Прийма

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: vasyl.pryymak@lnu.edu.ua, svitlana.pryyma@lnu.edu.ua*

Анотація. Метою статті є оцінювання рівня розвитку соціально-економічних процесів у регіонах країни за переліком запропонованих показників, що дасть змогу виділити проблемні регіони, виявити негативні тенденції їх розвитку. Для проведення аналізу вибрано 23 чинники, величини яких наявні в офіційних джерелах статистичної інформації. Підібрані чинники характеризують різні аспекти соціально-економічних процесів, а саме: економічну ефективність регіону, інвестиційно-інноваційний розвиток, фінансову самодостатність, ефективність ринку праці, доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я та освіти, соціальний захист та безпеку.

У дослідженні для оцінювання рівня розвитку соціально-економічних процесів регіонів обрано методичку розрахунку інтегральних показників за всією сукупністю первинних показників.

Результати дослідження показали найвищий стан рівня розвитку соціально-економічних процесів у м. Києві, друге і третє місця належать Дніпропетровській та Полтавській областям відповідно, четверте – Харківській, п'яте – Запорізькій, далі йдуть Львівська, Сумська, Миколаївська, Черкаська, Вінницька, Одеська, Кіровоградська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька, Хмельницька, Житомирська, Рівненська, Чернігівська, Закарпатська, Херсонська, Волинська області.

Сформульовано висновок, що розраховані інтегральні показники рівня розвитку соціально-економічних процесів для кожного регіону України за 2013-2019 рр. дають змогу виявити диспропорційність у розвитку регіонів та розробити напрями удосконалення політики управління вказаними процесами.

Ключові слова: соціально-економічний процес, регіон, соціально-економічний розвиток, статистичні показники, комплексний інтегральний показник рівня розвитку соціально-економічних процесів.

Постановка проблеми. Формування соціально-орієнтованої ринкової економіки в Україні потребує вироблення відповідних управлінських рішень, реалізація яких

привела б її господарку до покращення. Вказані рішення залежать від наявної ситуації, того як протікають різноманітні, зокрема соціально-економічні процеси в державі та її регіонах. Щоб ці рішення були обґрунтованими і ефективними необхідні наукові дослідження ситуації в державі і того як вона змінювалась в часі, зокрема, потрібний постійний моніторинг соціально-економічних процесів, які протікають в усій державі та її регіонах.

Вивчення соціально-економічних процесів пов'язано з дослідженням відповідних чинників, які їх характеризують, аналізом розміру і динаміки цих чинників. Необхідність використання не одного, а кількох чинників при вивченні вказаних процесів ускладнює вирішення поставленого завдання. Причому при виконанні цього аналізу можна ураховувати кількісні, або ще й якісні чинники. Якщо обмежитись тільки кількісними чинниками, то для оцінювання цих процесів можна скористатись певним методом багатовимірного статистичного аналізу і побудувати відповідний узагальнений показник. Наявність потрібних статистичних даних дає змогу виконати таке оцінювання. Тому актуальними є наукові дослідження соціально-економічних процесів з використанням відповідних алгоритмів багатовимірної статистики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні і соціальні процеси, проблеми соціально-економічного розвитку та інші питання, що пов'язані з даною проблематикою вивчали науковці давнини і сучасності. Серед українських вчених вказаними проблемами займалися О. Амоша, В. Базилевич, А. Бурдун, Б. Данилишин, М. Долішній, В. Геєць, С. Злупко, В. Капітан, Е. Лібанова, Л. Мельник, І. Михасюк, Г. Присенко, Є. Равікович, С. Радзівська, У. Садова, Л. Семів, А. Сімахова, Л. Тимошенко, Л. Шевчук, С. Шульц та інші. Зокрема, в науковій праці [1] досліджено саме поняття «соціальний процес», його зв'язок з поняттями «соціальний розвиток» і «соціальні зміни», розглянуто класифікацію соціальних процесів. Автор іншої наукової роботи аналізує особливості сучасного світу і основні тенденції його економічного розвитку [2]. Розкриттю суті, завдань та значення прогнозування соціально-економічних процесів, їх методів та моделей присвячено навчальний посібник [3].

Незважаючи на актуальність досліджень проблематики соціально-економічних процесів, українські науковці у своїх наукових дослідженнях більше уваги приділяли вивченню проблем соціально-економічного розвитку. Так, Тимошенко Л. М. і Сімахова А. О. у своїй науковій статті [4] досліджують поняття «соціально-економічний розвиток», оцінюють вплив державних інституцій на цей розвиток. Визначенню ролі людини та її місця в соціально-економічному розвитку суспільства присвячена наукова робота [5]. Автори наукових праць [6] і [7] розглядають проблеми соціально-економічного розвитку, які існують на регіональному рівні.

У вказаних та інших наукових працях, в яких викладено результати наукових пошуків пов'язаних з розглянутою проблематикою, мало уваги приділено вивченню підходів до виконання порівняльного аналізу протікання соціально-економічних процесів в регіонах деякої країни і викладенню результатів проведення саме такого аналізу для регіонів України.

Постановка завдання. Враховуючи вищевказане, **метою** даної статті є: виконати аналіз соціально-економічних процесів в регіонах України та порівняти їх протікання для вироблення рекомендацій щодо удосконалення політики управління вказаними процесами. Щоб забезпечити виконання поставленої мети в роботі потрібно було вирішити такі завдання:

- визначити основні первинні кількісні чинники, які характеризують соціально-економічні процеси;

- запропонувати підхід до порівняльного аналізу соціально-економічних процесів в регіонах країни, який полягає у побудові узагальненого показника, величина якого відображає рівень розвитку цих процесів у відповідному регіоні;

- виконати рейтингове оцінювання регіонів України за рівнем розвитку соціально-економічних процесів в них.

Виклад основного матеріалу дослідження. В природі немає нічого постійного. В економіці і суспільстві будь-якої країни також відбуваються постійні зміни. Повсюдна інформатизація і інтелектуалізація виробництва, використання інновацій та інші нововведення змінюють існуючі економічні системи. Паралельно трансформуються і соціальний простір. Вказані соціальні і економічні трансформації спонукають соціально-економічний розвиток країни.

Передумовою цих змін виступають соціально-економічні процеси. Для того, щоб відповідний цим процесам розвиток країни був прогресивний їх потрібно регулювати. Як показує практика, ринковими механізмами саморегулювання тут не обійтись, потрібне їх раціональне поєднання з певними механізмами державного регулювання.

Ефективність такого регулювання в першу чергу, на основі принципу оберненого зв'язку, залежить від того чи це регулювання має позитивний вплив на соціально-економічну систему чи ні. Тобто, при виробленні регулюючих заходів в даній ситуації органи управління повинні володіти достовірною інформацією про те, як змінюються соціально-економічні процеси залежно від тих чи інших регулюючих дій органів управління [9, 10]. У зв'язку з цим, виникає потреба в оцінюванні рівня розвитку соціально-економічних процесів, пошуку інформації про те, як вони протікають.

Слід зауважити, що українські науковці більше уваги звертали на дослідження або економічних, або соціальних процесів. Сумісне дослідження вказаних процесів проводилось недостатньо. Однак, на нашу думку, рівень розвитку економіки впливає на соціальні процеси, які відбуваються в країні і навпаки. Тому соціальні і економічні процеси доцільно вивчати сумісно у їх взаємодії.

Огляд літературних джерел з вказаного питання показує, що для оцінювання рівня розвитку соціально-економічних процесів треба використати набір первинних показників, динаміка кожного з яких певним чином характеризує якусь сторону змін у суспільстві. Однак оцінити чи поліпшилася чи погіршилася соціально-економічна ситуація в регіоні на основі даних про зміни величин, наприклад, двох використовуваних для цього показників не завжди можливо. На практиці в більшості випадків зустрічається ситуація, коли покращення якогось одного з цих показників супроводжується погіршенням іншого з них. У випадку використання більше як двох первинних показників ця проблема ще більше ускладнюється. Якщо всі ці показники кількісні, то для вирішення поставленого завдання можна використати методи багатовимірної статистики і побудувати, так звані, узагальнені чи інтегральні показники, величини яких характеризують рівень розвитку соціально-економічного процесу чи рівень соціально-економічного розвитку. У разі використання хоча б одного якісного первинного показника цими методами скористатись неможливо. Потрібне використання інших методів і теорій і залучення експертів.

В даній роботі ми обмежились кількісними показниками, величини яких взято з відкритих літературних джерел і статистичних збірників для регіонів України за період з 2013 по 2019 рр. Всі використані для розрахунків показники є відносними, більшість з яких у розрахунку на одну особу. При цьому система вибраних показників з одного боку дає змогу порівняти регіони за тим, як відбуваються в них соціально-економічні процеси, а з другого – кількість показників зведена до мінімуму для оптимізації самої

процедури обчислень. Одна частина цих показників економічні, а друга – соціальні показники.

Першим з вибраних економічних показників є «Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу населення» (x_1). Не має сумніву у необхідності використання величин цього показника в регіонах України для проведення вказаних обчислень оскільки він, певною мірою, є узагальнюючим показником рівня економічного розвитку регіону [8]. Однак, для усестороннього оцінювання вказаного показника недостатньо. Тому наступними з цієї групи показників було вибрано показники: «Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення» (x_2), «Обсяг виробництва продукції сільського господарства на 100 гектарів сільськогосподарських угідь» (x_3) і «Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення» (x_4), які характеризують, відповідно рівень розвитку промисловості, сільського господарства і будівельної галузі.

Для розвитку економіки будь-якої країни чи регіону потрібно робити в неї інвестиційні вкладення. Це особливо актуально для України в сучасних умовах її розвитку. Чим більше таких вкладень, тим краще для її економіки, тим краще в ній будуть протікати економічні процеси. Тому, для виконання вказаного оцінювання нами було використано показники «Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку року» (x_5) і «Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення» (x_6).

Сьогодні досягти успіху у виробничій діяльності можна лише за рахунок інтенсивного її розвитку. Екстенсивний розвиток економіки себе вичерпав. Потрібне впровадження у виробництво різноманітних інновацій та найновіших наукових досягнень. Лише людський інтелект у поєднанні з сучасними інформаційними технологіями поліпшить ефективність економічних процесів. У зв'язку з сказаним, до переліку використовуваних для нашого дослідження первинних показників було включено показник «Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції» (x_7). Доповнили цей показник ми ще показником «Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення» (x_8), оскільки він також, певною мірою, характеризує інноваційність вироблених товарів.

Рівень розвитку соціально-економічних процесів у регіоні характеризується також рухом фінансових ресурсів у ньому. Тому в систему первинних показників, які використано для оцінювання цих процесів було взято показники «Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів)» (x_9) та «Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету)» (x_{10}) у розрахунку на одну особу населення.

Немає сумніву у тому, що людина працює і отримує за свою працю відповідну заробітну плату, щоб забезпечити собі певний рівень добробуту. Тобто соціально-економічні процеси у регіоні характеризується доходами його населення. Враховуючи сказане, в перелік первинних показників для оцінювання цих процесів було включено показник «Наявний дохід населення у розрахунку на одну особу населення» (x_{11}), який крім заробітної плати включає інші доходи мешканців регіону.

Досліджувані процеси в регіоні тісно пов'язані з процесами, які відбуваються на регіональному ринку праці. Це зумовило використання в розрахунках показників «Рівень безробіття» (x_{12}) і «Рівень зайнятості» (x_{13}) населення у віці 15-70 років (за методологією Міжнародної організації праці), відсотків до економічно активного населення.

Рівень добробуту мешканців регіону також визначають умови їхнього проживання, а також використання ними світової мережі Інтернет, адже сьогодні завдяки повсюдній інформатизації, широкому впровадженню соціальних мереж, використанню електронної пошти, інтернет-комерції, електронних платіжних систем тощо, без цієї світової павутини значна частина людства не уявляє свого побуту. Виходячи з цього, до множини врахованих у розрахунках показників було долучено показники «Загальна площа житлового фонду у розрахунку на одну особу населення» (x_{14}) і «Частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, відсотків до загальної кількості таких домогосподарств» (x_{15}).

Соціальні процеси в регіоні визначаються також здоров'ям населення. Для його оцінювання можна взяти багато первинних показників. Ми зупинили свій вибір на трьох: «Середня очікувана тривалість життя при народженні» (x_{16}), «Планова смність амбулаторно-клінічних закладів на 10 тис. осіб населення» (x_{17}) і «Забезпеченість населення лікарями усіх спеціальностей» (x_{18}). Перший з них є, в певному розумінні, узагальненим показником компоненти здоров'я. Його величина в загальному характеризує процеси, які відбуваються в галузі охорони здоров'я. Тому, на нашу думку, його присутність у вибраній нами множині первинних показників є обов'язковою. Щодо наступних двох показників, то замість них можна було взяти деякі інші, величини яких характеризують компоненту здоров'я. Однак, ми зупинились на вищевказаних.

У сучасних умовах значна кількість українських сімей потребує соціального захисту і допомоги. Одним з пріоритетних напрямів діяльності державних та громадських центрів надання соціальних послуг є виявлення таких сімей, робота з ними, оцінювання їх потреб, забезпечення надання комплексу соціальних послуг. Тому логічним є включення до блоку показників показника «Охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування» (x_{19}).

Однією з проблем порушення соціальної нестабільності є злочинність. Саме її люди багатьох країн ставлять за значимістю на друге-третє місце після проблем економічного характеру. Це зумовило використання показника «Кількість виявлених злочинів» (x_{20}), який характеризує загальну криміногенну ситуацію.

Якість людського капіталу, який є основним компонентом економічного розвитку країни, забезпечує освіта. Вона є основою всебічного розвитку людини, забезпечує навчання, виховання, розвиток, уміннями і навичками в обраній галузі професійної діяльності, наукову та практичну підготовку для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів громадян. Щоб комплексно охарактеризувати рівень освіченості населення в регіоні, нами обрано показники «Охоплення дітей закладами дошкільної освіти за регіонами» (x_{21}), «Кількість учнів, слухачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у розрахунку на 10000 населення» (x_{22}) та «Кількість студентів закладів вищої освіти у розрахунку на 10000 населення» (x_{23}).

Як було сказано раніше, для вимірювання рівня розвитку соціально-економічних процесів у регіонах, можна побудувати комплексний абсолютний інтегральний показник. Для цього потрібно нормалізувати значення обраних показників (звести їх до безрозмірних величин), щоб усунути вплив розмірності при порівнянні значень ознак.

Скористаємось алгоритм розрахунку такого показника для І регіонів і Т проміжків часу. Рівень розвитку соціально-економічних процесів характеризується J ознаками.

Нехай x_{ij}^t – значення j -ї ознаки ($j = \overline{1, J}$) для i -го регіону ($i = \overline{1, I}$) за t -й проміжок часу ($t = \overline{1, T}$). Першим етапом цього алгоритму є стандартизація ознак за формулою:

$$z_{ij}^t = (x_{ij}^t - \overline{x_j}) / \sigma_j, \quad (1)$$

де $\overline{x_j}, \sigma_j$ – відповідно середнє арифметичне і середнє квадратичне відхилення j -ї ознаки за всі проміжки часу, які обчислюють:

$$\overline{x_j} = (\sum_{i=1}^I \sum_{t=1}^T x_{ij}^t) / (I \cdot T), \quad \sigma_j = \{[\sum_{i=1}^I \sum_{t=1}^T (x_{ij}^t - \overline{x_j})^2] / (I \cdot T)\}^{1/2}. \quad (2)$$

Унаслідок такої стандартизації одночасно обидві компоненти реалізації ознак (структура і рівень) будуть вирівняні.

Комплексний абсолютний інтегральний показник r_i^t обчислюють за формулою:

$$r_i^t = \sum_{j=1}^J z_{ij}^t \quad (i = \overline{1, I}, \quad t = \overline{1, T}), \quad (3)$$

де z_{ij}^t – стандартизоване значення j -ї ознаки ($j = \overline{1, J}$) для i -го регіону за t -й проміжок часу.

Згідно описаного алгоритму (1)-(3), для 22 областей України та міста Києва за 2013-2019 роки для 23 відібраних показників [11] проведено нормалізацію та обчислено комплексні абсолютні інтегральні показники. Інформація по Донецькій та Луганській областях починаючи з 2015 року по багатьох показниках не оприлюднюється через низьку надійність даних, тому ці області вилучено зі списку.

Результати розрахунків наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Значення комплексних інтегральних показників рівня розвитку соціально-економічного процесів у регіонах України за 2013-2019 рр.

Назва регіону	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Вінницька	-2,7	-2,1	-3,2	-1,9	-0,3	0,9	3,6
Волинська	-8,4	-7,3	-9,8	-10,1	-10,7	-11,3	-10,5
Дніпропетровська	18,1	15,6	12,2	10,9	12,9	16,2	17,8
Житомирська	-3,2	-3,2	-8,4	-6,1	-5,7	-6,0	-6,3
Закарпатська	-4,4	-3,0	-7,1	-8,7	-7,4	-8,5	-7,8
Запорізька	4,8	3,7	2,7	3,9	4,9	5,5	4,9
Івано-Франківська	-1,3	-3,4	-6,3	-6,4	-5,6	-5,7	-5,3
Київська	6,1	4,9	1,6	3,4	4,3	4,8	8,2
Кіровоградська	-2,4	-1,1	-5,8	-4,3	-3,6	-3,2	-0,1
Львівська	4,4	3,8	1,4	2,7	2,8	1,3	3,0
Миколаївська	0,7	-0,6	-1,7	-1,2	0,8	1,6	2,1
Одеська	-0,4	-3,3	-4,5	-3,6	-1,8	-1,7	-0,2
Полтавська	21,6	14,1	13,5	10,3	11,4	10,8	13,4
Рівненська	-5,7	-4,1	-6,4	-7,7	-7,6	-5,2	-5,5
Сумська	4,6	3,1	2,5	1,5	2,7	0,8	1,6
Тернопільська	-1,4	-4,8	-7,1	-4,9	-4,8	-5,7	-5,1
Харківська	7,7	6,3	4,3	6,5	5,4	6,8	8,3
Херсонська	-7,2	-7,8	-7,2	-9,5	-7,3	-8,0	-5,8

Хмельницька	-2,5	-4,0	-7,4	-6,6	-6,8	-4,8	-4,9
Черкаська	2,9	-0,1	-2,3	-1,9	-0,9	0,0	0,4
Чернівецька	-2,6	-3,9	-7,0	-6,4	-4,9	-5,4	-5,1
Чернігівська	-6,8	-7,1	-9,6	-8,4	-6,1	-5,7	-2,4
м. Київ	64,4	55,4	51,8	53,8	75,7	53,7	58,8

* Розраховано авторами згідно статистичних даних

Як видно з табл.1, значення комплексних інтегральних показників, розрахованих для регіонів України за 2014-2016 рр., менші від відповідних значень за 2013 р. Отже, у всіх регіонах, крім Вінницької області, ситуація розвитку соціально-економічних процесів за ці роки погіршилася. Розраховані показники за 2017-2018 рр. показують, загалом, дещо вищі результати рівня розвитку соціально-економічних процесів, порівняно з попередніми роками, а у Запорізькій, Миколаївській та Херсонській областях було досягнуто рівня розвитку 2013 року. Найкраще розвивалась ситуація у м. Київ. Значне підвищення рівня розвитку соціально-економічних процесів спостерігалось у Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій та Миколаївській областях. У 2019 році суттєво поліпшився стан у Вінницькій, Київській, Кіровоградській, Миколаївській, Харківській та Чернігівській областях.

Згідно розрахованих значень комплексних інтегральних показників можна визначити місце регіону за рівнем розвитку соціально-економічних процесів (табл. 2).

Таблиця 2

Місце регіону за значеннями комплексних інтегральних показників рівня розвитку соціально-економічних процесів за 2013-2019 рр.

Назва регіону	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Вінницька	17	12	11	10	10	9	7
Волинська	23	22	23	23	23	23	23
Дніпропетровська	3	2	3	2	2	2	2
Житомирська	18	14	21	15	17	20	21
Закарпатська	19	13	18	21	21	22	22
Запорізька	6	7	5	5	5	5	6
Івано-Франківська	12	16	14	16	16	17	18
Київська	5	5	7	6	6	6	5
Кіровоградська	14	11	13	13	13	13	12
Львівська	8	6	8	7	7	8	8
Миколаївська	10	10	9	9	9	7	9
Одеська	11	15	12	12	12	12	13
Полтавська	2	3	2	3	3	3	3
Рівненська	20	19	15	19	22	15	19
Сумська	7	8	6	8	8	10	10
Тернопільська	13	20	17	14	14	18	16
Харківська	4	4	4	4	4	4	4
Херсонська	22	23	19	22	20	21	20
Хмельницька	15	18	20	18	19	14	15
Черкаська	9	9	10	11	11	11	11
Чернівецька	16	17	16	17	15	16	17
Чернігівська	21	21	22	20	18	19	14
м. Київ	1	1	1	1	1	1	1

* Розраховано авторами

Як видно з таблиці 2, найвищий стан рівня розвитку соціально-економічних процесів згідно досліджуваних показників у м. Києві, друге та третє місце належить Дніпропетровській та Полтавській областям відповідно, четверте – Харківській, п'яте – Запорізькій, далі йдуть Львівська, Сумська, Миколаївська, Черкаська, Вінницька, Одеська, Кіровоградська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька, Хмельницька, Житомирська, Рівненська, Чернігівська, Закарпатська, Херсонська, Волинська області.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені розрахунки дають змогу порівняти між собою та виділити проблемні регіони, виявити негативні тенденції розвитку. Згідно з цим аналізом потрібно розробити оперативні управлінські рішення щодо вирішення проблемних питань, стратегію розвитку регіонів для поліпшення соціально-економічного стану, врахувати їх соціально-економічні особливості, визначити пріоритети та напрями розподілу державних коштів, удосконалити політику управління досліджуваними процесами. Як уже зазначалось, регіони відрізняються за структурою економіки та масштабами соціально-економічної діяльності, тому для більш точного аналізу, варто врахувати вагу досліджуваних показників для кожного регіону.

Список використаних джерел

1. Капітан В. Поняття то роль соціальних процесів у забезпеченні економічної безпеки. *Демократичне врядування*. 2012. №10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_26
2. Радзівська С. Глобальні економічні процеси і Україна. *Міжнародна економічна політика*. 2001. №1 (20). С. 80-104.
3. Присенко Г. В., Равікович Є. І. Прогнозування соціально-економічних процесів. К. КНЕУ. 2005. 378 с.
4. Тимошенко Л. М., Сімахова А. О. Соціально-економічний розвиток і його кероване забезпечення в умовах інноваційної моделі суспільної динаміки. *Механізм регулювання економіки*. 2015. №1. С. 68-78.
5. Никончук В.М. Соціально-економічний розвиток суспільства. *Сталий розвиток економіки*. 2014. №1(23). С. 26-31.
6. Бурдун А. В. Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону. *Державне будівництво*. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2008_1_37
7. Коломійчук В.С., Шевчук Л.Т., Шульц С.Л. Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону. Тернопіль. 2002. 277 с.
8. Смельяненко Л. Синергетичний підхід в методології управління економічним розвитком України. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2014. Випуск 51. С. 32-39
9. Загорський В., Борщук Є. Кібернетичні засади формування систем державного управління сучасними соціально-економічними системами *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2019. Випуск 56. С. 36-44
10. Коломієць С.В. Управління соціально-економічними системами: синергетичний підхід. *Науково-практичний журнал "Причорноморські економічні студії"* Випуск 51. 2020 С.215-220
11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Capitan V. (2012) Poniattia pro rol socialnyh procesiv v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky [The concept is the role of social processes in ensuring economic security]. *Democratic governance*, 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_26 [in Ukrainian].

2. Radzievskaya S. (2001) Globalni ekonomichni procesy i Ukraina [Global economic processes and Ukraine]. *International economic policy*, 1(20), 80-104 [in Ukrainian].
3. Pysenko G.V., Ravikovich E.I. (2005) Prognozuvannya socialno-ekonomichnyh procesiv [Forecasting of socio-economic processes] K. KNEY. 378 p. [in Ukrainian].
4. Tymoshenko L.M., Simakhova A.A. (2015) Socialno-ekonomichnyy rozvytok i yoho kerovane zabezpechennia v umovah innovaciinoi modeli suspilnoi dynamiky [Socio-economic development and its managed provision in terms of innovative model of social dynamics]. *The mechanism of economic regulation*, 1, 68-78 [in Ukrainian].
5. Nikonchuk V.M. (2014) Socialno-ekonomichnyy rozvytok suspilstva [Socio-economic development of society]. *Sustainable economic development*, 1(23), 26-31 [in Ukrainian].
6. Burdun A.V. (2008) Cili ta kryterii socialno-ekonomichnogo rozvytku regionu [Goals and criteria of socio-economic development of the region]. *State building*, 1, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37 [in Ukrainian].
7. Kolomyichuk V.S., Shevchuk L.T., Schultz S.L. (2002) Strategichni zasady socialno-ekonomichnogo rozvytku regionu [Strategic principles of socio-economic development of the region], Ternopil, 277 p. [in Ukrainian].
8. Emelianenko L. (2014) Synergetychnyi pidhid v metodologii upravlinnia ekonomachnym rozvytkom Ukrainy [Synergetic approach in the methodology of economic development management of Ukraine] *Visnyk of the Lviv University. Series Economics*. Issue 51. 32-39 [in Ukrainian].
9. Zagorsky V., Borshchuk E. (2019) Kibernetychni zasady formuvannia system derzhavnogo upravlinnia suchasnymy socialno-ekonomichnymy systemamy [Cybernetic principles of formation of public administration systems of modern socio-economic systems]. *Visnyk of the Lviv University. Series Economics*. Issue 56. 36-44 [in Ukrainian].
10. Kolomiets S.V. (2020) Upravlinnia socialno-ekonomichnymy systemamy [Management of socio-economic systems: a synergetic approach] *Scientific and practical journal "Black Sea Economic Studies"* Issue 51. 215-220 [in Ukrainian].
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine], URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE DYNAMICS OF SOCIO-ECONOMIC PROCESSES IN THE REGIONS OF UKRAINE

Vasyl Pryimak, Svitlana Pryima

Ivan Franko National University of Lviv, 79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18
e-mail: vasyl.pryymak@lnu.edu.ua, svitlana.pryima@lnu.edu.ua

Annotation. The purpose of the article is to assess the level of development of socio-economic processes in the regions of the country on the list of proposed indicators, which will identify problem regions, to identify negative trends in their development. For this purpose, 23 factors were selected from official statistics. The factors are selected to characterize various aspects of socio-economic processes, namely the economic efficiency of the region, investment and innovation development, financial self-sufficiency, labor market efficiency, availability and quality of health and education services, social protection and security. At the same time, the system of selected indicators on the one hand makes it possible to compare regions according to how socio-economic processes take place in them, and on the other hand - the number of indicators is minimized to optimize the calculation procedure itself. One part of these indicators is economic and the other is social indicators.

The block of economic indicators includes: gross regional product (in actual prices) per capita; volume of sold industrial products per capita; the volume of agricultural production per 100 hectares of agricultural land; the volume of construction work performed per capita; volume of capital investments (except for investments from the state budget) per capita; the volume of foreign direct investment per capita; the share of sold innovative products in the total volume of sold industrial products; the volume of exports of goods per capita; revenues of local budgets (excluding transfers) and capital expenditures of local budgets (excluding transfers from the state budget per capita). The block of social indicators contains: disposable income per capita; unemployment rate; employment rate; the total area of housing per capita; the share of households that have access to the Internet at home; average life expectancy at birth; planned capacity of outpatient clinics per 10 thousand people; provision of the population with doctors of all specialties; coverage by social services of persons who are in difficult life circumstances, territorial centers of social services; the number of detected crimes; coverage of children by preschool institutions by region; the number of students, listeners of vocational (vocational) education per 10,000 population; the number of students in higher education per 10,000 population.

In the study to assess the level of development of socio-economic processes in the regions a method of calculating integrated indicators for the whole set of indicators was chosen.

The results of the study showed the highest state of development of socio-economic processes in Kyiv, the second and third places belong to Dnipropetrovsk and Poltava regions, respectively, the fourth - Kharkiv, the fifth - Zaporizhia, followed by Lviv, Sumy, Mykolaiv, Cherkasy, Vinnytsia, Odessa, Kirovograd, Ivano-Frankivsk, Ternopil, Chernivtsi, Khmelnytsky, Zhytomyr, Rivne, Chernihiv, Zakarpattia, Kherson, Volyn regions.

It is concluded that the calculated integrated indicators of the level of development of socio-economic processes for each region of Ukraine for 2013-2019 allow to identify disparities in the development of regions and to develop ways for improving the management policy of these processes.

Keywords: socio-economic process, regions, socio-economic development, statistical indicators, integrated indicator of the level of development of socio-economic processes.

*Стаття надійшла до редколегії 26.03.2020
Прийнята до друку 03.07.2020*